

3. Никитин Б.П. Ступеньки творчества или Развивающие игры. – 3-е изд., доп. – М.: Просвещение, 1989. – 160 с.
4. Педагогічні технології / Упоряд. О.С. Падалка, А.М. Нісімчук, І.О.Смолюк. – К.: Українська енциклопедія, 1995. – 253 с.
5. Суржанська В.А. Розвиваємо творчі здібності. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т.1 – 654с.
7. Філіповська О. Гра у житті дитини // Психолог. – 2002. – №33. – С. 2-4.
8. Філософський словник / За ред.. В.І. Шинкарука. – 3 вид., перероб. і доп. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1986. – 800 с.

Поліщук В.А.*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ДІЛЬНИЧНИХ ІНСПЕКТОРІВ МВС ДО ПРОФІЛАКТИКИ АГРЕСІЇ Й РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ

У статті обґрунтовано педагогічні умови ефективної професійної підготовки майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій; розкрито основні етапи професійної підготовки майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій: мотиваційно-цільовий, процесуально-змістовий і діагностично-корекційний.

Однією з головних соціальних проблем сучасного українського суспільства є агресія й конфліктні ситуації, які присутні в усіх сферах життя, приймаючи при цьому різноманітні форми прояву. На жаль, ми змушені констатувати факт зростання в суспільстві агресивних і конфліктних тенденцій, поширення й культивування агресивних і конфліктних моделей поведінки, що можна в певній мірі пояснити політичною, економічною, громадською та соціокультурною ситуацією в країні, а також незадовільними умовами життя і праці значної частини громадян. Грубість і неповага у ставленні до оточуючих, цинізм, пияцтво, тютюнопаління – явища, які стали серйозною проблемою нашого суспільства, а прояви агресії й конфліктів – майже буденністю.

Проблема агресії й конфліктної поведінки знайшла висвітлення у працях багатьох вітчизняних (Р. Благута, Н. Пов'якель, С. Шебанова та ін.) та зарубіжних учених (А. Бандури, А. Басса, Л. Берковіц, Р. Берон, Д. Річардсона, Х. Хекхаузен). Низку праць присвячено дослідженню агресивності й конфліктності особистості (Т. Авдулова, Г. Гайдукевич, О. Галян, В. Крайнюк, А. Мелоян, А. Реан, С. Соловійова, О. Фотуйма, К. Хорні); агресивній і конфліктній поведінці та їх проявам (Г. Бреслав,

* © Поліщук В.А.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

О. Дроздов, О. Змановська, Б. Крейхі, Т. Румянцева, Є. Тополов, І. Федух). Агресія, причини виникнення агресії й конфліктних ситуацій та шляхи їх подолання стали предметом дослідження низки вчених: А. Бандури, Г. Бреслава, О. Волянської, Є. Гребьонкіна, Ю. Можгинського, Д. Олвеуса, В. Пилипенко, А. Реана, Л. Семенюк, Т. Смірної, Р. Уолтерса, І. Фурманова та ін.

Проблему вдосконалення професійної підготовки майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій вивчали М. Козяр, І. Устінов, С. Чистяков та інші; особливості розв'язання конфліктних ситуацій працівниками ОВС, специфіку взаємодії міліції з населенням – В. Барко, О. Бандурка, І. Ващенко, С. Гіренко, В. Друзь, О. Закернична, Г. Запорожцева та інші.

Проте, як засвідчив аналіз наукових досліджень, комплексне дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій не проводилось.

Сучасний виховний процес у відомчих навчальних закладах недостатньо зорієнтовано на підготовку майбутніх правоохоронців до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій. Проведений аналіз наукових джерел і практичної діяльності органів внутрішніх справ підтверджує недостатню ефективність навчально-виховного процесу в контексті формування готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій.

Аналіз науково-педагогічної літератури та стану розробленості проблеми формування готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС України до розв'язання конфліктних ситуацій дає змогу виявити суперечності між :

- сучасними потребами правоохоронної галузі у фахівцях, здатних успішно виконувати службові завдання з профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій та недостатнім рівнем готовності дільничних інспекторів МВС до виконання цих завдань;

- між традиційною системою навчально-виховної роботи відомчих закладів та необхідністю вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх правоохоронців до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій.

На підставі аналізу праць науковців (В. Барко, І. Козубовська, М. Козяр, С. Чистякова та ін.) готовність майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій трактуємо як складне особистісне утворення, що визначається психологічним станом готовності до виконання цього виду професійної діяльності, зумовленого

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

системною сукупністю відповідних знань, умінь, навичок і сформованістю професійно зумовлених особистісних якостей.

У процесі професійної підготовки майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій важливо чітко усвідомити провідні компоненти готовності. Провідними компонентами досліджуваного феномену є: мотиваційний, гностичний, діяльнісний. Мотиваційний компонент спрямований на формування чіткої структури мотивів здійснення профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій; гностичний – передбачає сукупність соціально-педагогічних, психологічних та інших знань, необхідних майбутньому дільничному інспектору МВС у роботі з населенням із попередження агресії й розв'язання конфліктних ситуацій; діяльнісний компонент полягає в оволодінні фахівцями системою вмінь та навичок, необхідних для успішного здійснення профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій.

З урахуванням цих компонентів важливо виокремити критерії готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій. Проведене нами дослідження свідчить, що такими критеріями доцільно обрати: мотиваційно-ціннісний, теоретичний і діялісно-практичний. Показниками мотиваційно-ціннісного критерію є усвідомлення майбутніми дільничними інспекторами МВС суспільної значущості проблеми агресії й грамотного розв'язання конфліктних ситуацій, наявність стійкого інтересу до роботи населенням, бажання попереджувати агресію й конфліктні ситуації; показниками теоретичного критерію слугують знання теоретичних основ феноменів агресії й конфлікту, знання особливостей агресії, конфліктів та конфліктної поведінки; знання щодо методів діагностики та технологій профілактики агресії й конфліктів; діялісно-практичний критерій доцільно визначати за такими показниками як володіння дільничними інспекторами МВС методиками діагностики агресії й конфліктної ситуації та уміння обирати оптимальні технології, форми, методи, заходи, спрямовані на профілактику агресивної й конфліктної поведінки різних категорій населення.

Теоретичний аналіз та обґрунтування суті готовності дає можливість стверджувати, що формування готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій є складним і системним процесом, який, з певною долею умовності, можна уявити як такий, що складається з таких основних етапів: мотиваційно-цільового, пізнавально-діялісного й діагностично-корекційного.

Мотиваційно-цільовий етап формування готовності майбут-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

ніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій окреслює важливість відповідального ставлення курсантів до процесу їх професійної підготовки й майбутньої професійної діяльності; актуалізує мету, завдання та концептуальні підходи (системний, гуманістичний, акмеологічний, діяльнісний, компетентнісний). Цей етап передбачає формування позитивної мотивації курсантів до їх майбутньої професійної діяльності та особистої відповідальності за професійні дії та вчинки, а також, створення сприятливих умов для успішного формування готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій.

Пізнавально-діяльнісний етап спрямований на формування в майбутніх дільничних інспекторів МВС практичної готовності до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій. Закономірно, що провідну роль у формуванні їх готовності до майбутньої професійної діяльності відіграє навчальна діяльність. Під навчальною діяльністю ми розуміємо діяльність, яка передбачає засвоєння теоретичних знань та формування практичних умінь і навичок, які є необхідними для майбутньої професійної діяльності. У процесі навчальної діяльності здійснюється суб'єктно-об'єктна взаємодія, спрямована на оволодіння різними способами навчальних дій та саморозвиток особистості, самоконтроль і самооцінку з метою досягнення поставленої цілі.

У формуванні готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій важливе значення має зміст навчальних дисциплін, який має бути наповнений професійно значущими знаннями. Використання виховних резервів навчальних дисциплін, залучення курсантів до спеціально розроблених проблемних ситуацій, різних видів професійної діяльності сприяють формуванню мотивації до майбутньої професійної діяльності. Таким чином, новоутворенням цього етапу є сформованість у курсантів – майбутніх дільничних інспекторів МВС мотиваційно-ціннісного ставлення до оволодіння професією дільничного інспектора.

Варто відмітити, що навчання й розвиток особистості майбутнього дільничного інспектора та формування його готовності до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій у значній мірі залежить від інтелектуально-виховного середовища відомчого вищого навчального закладу. Невід'ємною складовою цього процесу є практична складова, яка сприяє закріпленню та поглибленню отриманих теоретичних знань, формуванню професійних умінь та навичок.

Завданням другого етапу є залучення курсантів до профе-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

сійно-орієнтованої соціально-значущої та творчої діяльності. Для реалізації цього етапу та досягнення його мети в навчально-виховний процес відомчих вищих навчальних закладів доцільно впроваджувати різноманітні види навчальної діяльності: навчальні проекти, проблемні групи, тематичні тижні, тематичні зустрічі, конкурси творчих робіт, волонтерська діяльність, науково-дослідна робота, самоосвіта й т.д. Цей етап передбачає створення сприятливих умов для нагромадження курсантами професійно-орієнтованого соціального досвіду, технологій профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій. Метою цього етапу є розширення меж соціально-професійної взаємодії курсантів (від внутрішньогрупової та міжгрупової до взаємодії з правоохоронними органами).

Новоутворенням другого етапу є сформована позитивна позиція соціально активного та відповідального суб'єкта, становлення позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності, усвідомлення необхідності професійного самовдосконалення шляхом самоосвіти.

Діагностично-корекційний етап формування готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій передбачає розробку діагностичного інструментарію досліджуваного процесу (компонентів, критеріїв, показників і результатів досліджуваного феномена) та внесення, у разі необхідності, відповідних коректив у хід досліджуваного процесу. У процесі реалізації діагностично-корекційного етапу доцільно враховувати, що структурними компонентами готовності є мотиваційний, гностичний та діяльнісний. Варто зазначити, що, з одного боку, кожен виокремлений компонент готовності є досить самостійним, а з іншого, – вони знаходяться в тісній взаємодії та взаємозалежності. Показниками діагностики готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій є: сформованість мотивації майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій; рівень знань відповідно до державних стандартів і освітньо-професійної програми професійної підготовки; володіння технологіями профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій.

Реалізацію системи професійної підготовки майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій доцільно ґрунтувати на таких концептуальних підходах: гуманістичному підході, який забезпечує формування готовності майбутнього фахівця до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій у поєднанні з фор-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

муванням самосвідомості та ставлення його до людини як найвищої цінності суспільства; професійно-компетентнісному підході, що передбачає спрямованість навчально-виховного процесу на формування професійних компетенцій, необхідних майбутньому фахівцю для успішного здійснення профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій; акмеологічному – який спрямований на актуалізацію у майбутніх дільничних інспекторів МВС прагнення до професійного самовдосконалення і професійного зростання упродовж усього життя.

Ефективність професійної підготовки майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій забезпечується дотриманням комплексу педагогічних умов. Результати проведеного нами дослідження свідчать, що такими умовами є: актуалізація у процесі професійної підготовки необхідності й доцільності формування готовності до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій; оптимізація мотиваційно-цільової, змістової та процесуальної складових процесу професійної підготовки майбутніх дільничних інспекторів МВС; використання потенціалу інтелектуально-виховного середовища відомчого вищого навчального закладу.

У процесі дослідження значна увага приділялася організації позааудиторної роботи з курсантами, у ході якої вони виконували різноманітні завдання самостійної роботи (описували портрет агресивної людини, аналізували методики діагностики агресії; описували різноманітні конфліктні ситуації, аналізували причини їх виникнення; розробляли технології їх попередження, розробляли індивідуальний план роботи з громадянами різних вікових категорій щодо попередження їх агресивності й конфліктності; характеризували форми роботи дільничних інспекторів МВС України з профілактики агресії та попередження конфліктних ситуацій; розробляли теми просвітницьких бесід з громадянами з метою профілактики агресії і попередження конфліктних ситуацій та оптимізації суспільних відносин, розробляли бесіди для громадян на тему «Профілактика агресії й конфліктних ситуацій – шлях до гуманізації суспільних відносин», розробляли алгоритми роботи дільничного інспектора з профілактики агресії та попередження конфліктних ситуацій з різними категоріями населення), індивідуальні навчально-дослідні завдання, організація та проведення тематичних тижнів, проведення тренінгів, спрямованих на подолання агресивних проявів та формування толерантного ставлення до оточуючих і тематичних зустрічей. Курсантів доцільно залучати до участі в роботі проблемної групи, члени якої займаються вивченням проблем агресії та конфліктних ситуацій; розробляють техно-

логії гармонізації взаємовідносин у суспільстві.

Процесуальний компонент системи професійної підготовки майбутніх курсантів до профілактики агресії й конфліктних ситуацій реалізовувався шляхом запровадження в навчально-виховний процес відомчих вищих навчальних закладів відповідних форм (лекція-інформація, тематична лекція, проблемна лекція, інтерактивна лекція, прес-конференція, круглий стіл), методів (метод аналізу ситуацій (case-study), метод «мозаїка», рольова гра, інтерактивний метод «з ніг на голову», метод «снігової кулі», робота в групах та парах) та засобів (електронні версії підручників, посібників; методичні посібники «Діагностика агресії» і «Технології профілактики конфліктних ситуацій»).

Отже, результати теоретичного та експериментального дослідження дали підстави для формулювання таких висновків.

На підставі опрацьованих наукових досліджень провідних учених уточнено поняття «готовність майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій», яке трактується як складне особистісне утворення, що визначається психологічним станом готовності до виконання цього виду професійної діяльності, зумовленого системною сукупністю відповідних знань, умінь, навичок і сформованістю професійно зумовлених особистісних якостей.

Визначено основні компоненти (мотиваційний, гностичний, діяльнісний); критерії (мотиваційно-ціннісний, теоретичний, діяльнісно-практичний); показники готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій. Розкрито основні етапи професійної підготовки майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій: мотиваційно-цільовий, процесуально-змістовий і діагностично-корекційний.

Обґрунтовано педагогічні умови ефективної професійної підготовки майбутніх дільничних інспекторів МВС до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій: актуалізація у процесі професійної підготовки необхідності й доцільності формування готовності до профілактики агресії й розв'язання конфліктних ситуацій; оптимізація мотиваційно-цільової, змістової та процесуальної складових процесу професійної підготовки майбутніх дільничних інспекторів МВС; використання потенціалу інтелектуально-виховного середовища відомчого вищого навчального закладу.

Подальшої розробки в окресленій науковій площині потребує вивчення зарубіжного досвіду підготовки відповідних фахівців до вирішення означеної проблеми.

Література:

1. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи вдосконалення / О.М.Бандурка. – Х.: "Основа", 1999. – 440 с.
2. Ващенко І.В. Конфлікти: сучасний стан, проблеми та напрямки їх вирішення в органах внутрішніх справ: монографія / І.В.Ващенко. – Х.: "ОВС", 2002. – 256 с.
3. Медведєв В.С. Проблеми професійної деформації співробітників органів внутрішніх справ (теоретичні та прикладні аспекти): монографія / В.С.Медведєв. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 1996. – 192 с.
4. Лазарева В. В. Об'єктивні та суб'єктивні фактори формування готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС України до вирішення конфліктів / Вікторія Лазарева // Проблеми трудової і професійної підготовки: наук-метод. збірник. – Слов'янськ: СДПУ, 2012. – Вип. 17. – Т.1. – С. 269 – 275.
5. Лазарева В.В. Готовність майбутніх дільничних інспекторів МВС до професійної діяльності та шляхи її формування / Вікторія Лазарева // Вісник Луганського національного університету. – Луганськ, 2011. – Випуск №20 (231). – С. 196-201.

Присяжнюк Ж.В.*

**МЕТОДИ І ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті висвітлюються методи й форми роботи, прийоми і вправи, що допомагають вихователям дошкільних навчальних закладів у роботі над розвитком креативності дітей.

Сучасне життя диктує нам нові стандарти освіти, нове бачення, нові вимоги до системи навчання й виховання підрастаючого покоління. Так, першочерговим завданням дошкільної ланки освіти стало формування всебічно розвиненої гармонійної особистості. Підпорядковуючись цьому завданню, базова програма «Я у Світі» висуває розвиток креативності як першочергову й невід'ємну частину розвитку сучасної дитини [2].

Проблеми розвитку креативності досліджували педагоги і психологи сучасності: В. М. Дружинін, А. М. Матюшин, Я. А. Пономарьов та багато ін.

Дуже цікавою є думка А. М. Матюшина, який узагальнив складові творчого потенціалу, виділив ті, що найяскравіше виявляються в навчальному процесі:

- динамічність психічних процесів;
- прагнення до створення нового;
- схильність до пошуку й вирішення проблем;

* © Присяжнюк Ж.В.